

Anar contracorrent

L'objecció de consciència davant de l'eutanàsia

Ramon Torra¹

Davant lleis injustes com és la llei d'eutanàsia cal plantar cara i anar contracorrent d'una manera que sigui intel·ligent i efectiva.

Aquí parlarem d'una manera d'anar contracorrent que és presentar objecció de consciència. Es anar contracorrent i més encara defensar un dret fonamental.

Eutanàsia i Jurament Hipocràtic

La paraula *eutanàsia* ve del grec *eu-thanatos* i vol dir *bona mort, morir bé*. En la Grècia antiga era tenir una mort honorable, digna, sense dolor, suau, la millor manera d'arribar a la mort en la vellesa –de passar d'aquesta vida a l'altra– tal com descriu Homer (s. VII aC) a l'*Odissea*: *I t'arribarà la mort lluny de la mar, una mort molt suau, que et consumirà esgotat sota una plaent vellesa, i tots al teu voltant seran feliços*².

Amb el temps es devia anar desfigurant aquesta manera de morir ja que Hipòcrates, el pare de la medicina, el metge dels metges, en el seu *Jurament Hipocràtic* (s. V aC) prohibeix als metges accelerar la mort dels ancians i l'ajuda per cometre suïcidi o avortaments:

A ningú donaré una droga mortal tot i que em sigui sol·licitada, ni donaré consell amb aquesta finalitat, ni tampoc administraré abortius a cap dona.

Amb el temps ha canviat tant el significat de la paraula *eutanàsia* així com el contingut del *Jurament Hipocràtic*, actualitzat el 2017 a Chicago, que entre d'altres aspectes diu:

DEDICAR la vida al servei de la humanitat; VETLLAR abans de res per la salut i el benestar dels meus pacients; RESPECTAR l'autonomia i la dignitat dels pacients; VETLLAR amb el màxim respecte per la vida humana; EXERCIR la professió amb consciència i dignitat, d'acord amb la bona pràctica mèdica; NO EMPRRAR els coneixements mèdics per violar els drets humans i les llibertats ciutadanes, ni tan sols sota amenaça³.

El doctor Joan Costa, en una extensa conferència sobre l'eutanàsia diu:

En l'*eutanàsia* hi ha en joc el tema de la dignitat de la persona humana.

L'home és l'únic ésser que té la capacitat de reflexió, de contemplació, de descobrir el sentit de la seva vida. Dos aspectes que la conformen són el sentit del dolor i la mort. Si davant d'una situació greu sacrificuem l'home, el reduïm a l'animalitat. El patiment humanitza quan un l'assumeix. Si el rebutgem ens deshumanitza. No és neutre. Entorn el dolor la gent es para, es commou, s'implica... i així creix en humanitat. El món de *l'eutanàsia* és complex ja que es mou en un entorn de grisos i hi ha expressions que ningú és capaç d'aclarir, ja que tot depèn del punt de vista subjectiu: activa...?, passiva...?, directa...?, indirecta...?

Si la vida només té sentit per viure-la en aquest món, els arguments seran “eutanàsia sí”. Si la vida té un sentit més enllà de la vida terrenal, la resposta serà “eutanàsia no”. Un món que rebutja la debilitat, la malaltia i el patiment, a qui no li interessa la vida dels altres es torna cruel i inhumà. L'eutanàsia és un món del qual jo me'n desentenc: si pateixes, allà tu! I a aquest món que no sap estimar no li podem demanar responsabilitats. La mort forma part de la vida humana i l'hem d'acceptar. Quan arriba la degeneració que duu a la mort tenim l'obligació de posar-hi remei amb cures. L'eutanàsia és avançar aquest moment i, per tant, la vida ja no val la pena que sigui custodiada⁴.

L'eutanàsia no és un acte mèdic, els metges hi són per cuidar i pal·liar el sofriment dels pacients i es fa difícil d'entendre perquè s'exigeix que la realitzin els metges. Es podria crear una professió que es dediqui a això, com al seu dia hi havia la professió de botxí. Nosaltres no som botxins.

El tema de *l'eutanàsia* ha entrat fort i de cop en la legislació espanyola, com una bandera més per enarborar, i el Govern ha aprofitat el batibull de la pandèmia i l'estat d'alarma per portar la Llei al Parlament, en votació accelerada i per decret, sense debat públic, sense diàleg amb les professions sanitàries i en contra del criteri del *Comitè de Bioètica* que ha refusat al 100%, per unanimitat i sense vots particulars, les bases per mitjà de les quals se sustenta la Llei:

Hi ha sòlides raons sanitàries, ètiques, legals, econòmiques i socials per rebutjar la transformació de l'eutanàsia i/o auxili al suïcidi en un dret subjectiu i en una prestació pública⁵.

El *Comitè de Bioètica* és un ens assessor del Govern i ha expressat la seva opinió sense que el Govern la hi demanés.

Amb aquesta Llei s'introdueix un canvi en els fins de l'Estat –que de ser defensor de la vida de les persones passa a ser responsable de la mort– i de la professió mèdica, que ha de curar, alleujar o consolar i mai provocar la mort. Les raons “progressistes” que addueixen tots els partits que li han

donat suport –evitar el sofriment, l'autonomia personal i la qualitat de vida– són arguments propis de l'individualisme radical. La Llei autoritza la mort de persones encara que no siguin malalts terminals i es nega a incorporar diners al pressupost per endegar d'un *pla integral de cures pal·liatives*.

Allò que és realment progressista és la conservació de la vida i els ajuts per a una mort digna per als malalts incurables. Abans que una “mort digna” s'ha de garantir una “vida digna”⁶. El “govern progressista” diu que l'únic camí per millorar aquestes situacions és provocar la mort. Reclamen drets i dignitat, diuen que hem de ser tractats com a persones valuoses, fins i tot en la feblesa i en la malaltia... Però son capaços d'aprovar una llei que provoca la mort!

Avui s'està erosionant la consciència del que fa que la vida humana sigui preciosa i aquesta es valora cada vegada més per la seva eficiència i utilitat, fins al punt de considerar com a «vides descartades» o «vides indignes» les que no s'ajusten a aquest criteri. Amb la pèrdua dels valors autèntics, s'esquerden també els deures inderrogables de solidaritat i fraternitat humana i cristiana⁷.

L'experiència dels pocs països on s'ha legalitzat *l'eutanàsia* diuen que incita els més febles a la mort. Hi ha persones, que se senten com una càrrega per a la família i com un pes per a la societat i se senten condicionades a demanar la mort quan una llei les pressiona en aquesta direcció.

Theo Boer, el metge holandès que va impulsar l'aplicació de *l'eutanàsia* al seu país, va canviar radicalment la seva visió del tema:

Pensàvem que era una “bona llei”, però al cap de poc temps es vam adonar que estàvem terriblement equivocats, perquè les morts es van començar a incrementar a un ritme espectacular. Una vegada el “geni” és fora de l'ampolla ja no se'l pot tornar a ficar a dins. Hem arribat a crear una xarxa itinerant de metges, denominada Clínica final de vida, que practica *l'eutanàsia* sense gaires miraments també a persones soles o que han enviudat⁸.

Accelerar el procés de morir amb *l'eutanàsia* o el *suïcidi assistit* són una derrota per a tothom i obren més bretxa de dolor i sofriment, perquè ¿què més dolorós que una societat en la qual es pot determinar els qui viuen i els qui moren? Acabar amb la vida no pot ser la solució per abordar un problema humà, per tal d'estalviar recursos en les *cures pal·liatives*.

Cures pal·liatives

Les *cures pal·liatives* és la resposta més humanitzada que podem donar a les persones que pateixen particularment situacions de malaltia avançada i

irreversible i que han arribat a un moment en què no responen als tractaments curatius. Quan ja no hi ha possibilitat de curar una persona amb tractaments o intervencions, les *cures pal·liatives* són l'opció més humana per al nostre ésser estimat.

Les *cures pal·liatives* són un treball interdisciplinari perquè la persona no tingui dolor, descansi bé, no tingui els símptomes que li fan patir en ocasió de la malaltia irreversible i incurable i es respecti la seva dignitat. Es tracta de respectar els ritmes naturals de la vida i de la mort.

La polèmica oberta per l'aprovació, per part del Govern i de les forces polítiques que li donen suport, de la Llei de l'eutanàsia ha posat en evidència la pèssima situació espanyola sobre les *cures pal·liatives*.

Sembla que es tingui por que les *cures pal·liatives* facin “la competència” a l'eutanàsia ja que els mateixos especialistes en les cures assenyalen que molts dels seus pacients que en la primera visita els demanen que els ajudin a morir, canvien ràpidament d'opinió quan els efectes radicals de la pal·liació del dolor i l'acompanyament estronquen el patiment que tenien. En aquest sentit hi ha una raó addicional molt decisiva: l'eutanàsia és una opció irreversible, la *cura pal·liativa* permet canviar de criteri.

La llei de l'eutanàsia afronta el patiment extrem d'aquelles persones que prefereixen donar per finalitzada la seva vida i, en canvi, obvia el d'aquells ciutadans que demanen viure de forma digna aquesta etapa amb el major suport possible per pal·liar aquest sofriment. Les persones que es dediquen a les *cures pal·liatives* tenen clar les reaccions dels pacients:

Molt pocs ens diuen que volen morir i menys quan estan degudament atesos i acompanyats. Quan demanen la mort volen significar no voler viure en condicions tan difícils. Amb la *cura pal·liativa* es restaura la llibertat del pacient, a la fi de la seva vida, en poder controlar tant el dolor com el sofriment mental⁹.

Crida l'atenció que els especialistes en *cures pal·liatives* rebutgin categòricament l'eutanàsia i el *suïcidi assistit*. Ells veuen la mort diàriament. Ells són els que estan en contacte amb malalts terminals. Ells han vist tot tipus de morts. Ells lluiten contra el dolor i l'angoixa del pacient. Ells serien els primers de proposar l'eutanàsia si fos tan difícil assegurar una mort digna sense recórrer-hi. En canvi, asseguruen:

Avui dia podem alleujar la major part dels sofriments i, si cal, sedar el pacient terminal com ja permeten les lleis actuals. Per això, consideren que l'eutanàsia és incompatible amb l'enfocament de les cures pal·liatives¹⁰.

La Carta *Samaritanus bonus* es fa una pregunta molt precisa:

¿Com concretar avui l'acompanyament de la persona malalta en les fases terminals de la vida de manera que se l'ajudi respectant i promovent sempre la seva inalienable dignitat humana, la seva crida a la santedat i, per tant, el valor suprem de la seva mateixa existència?

La resposta la trobem al començament de la mateixa Carta:

El Bon Samarità de l'Evangeli deixa el seu camí per socórrer l'home mig mort que troba a la vora del camí (...) s'hi acosta, se'n fa càrrec, inverteix en ell temps i diners i ens empeny a la generositat identificant-se amb cada malalt. Es tracta de 'fer-se càrrec' de tota la vida i de la vida de tots¹¹.

L'extraordinari i progressiu desenvolupament de les tecnologies biomèdiques ha fet créixer de manera exponencial les capacitats clíniques de la medicina en el diagnòstic, en la teràpia i en la cura dels pacients. No obstant, aquests progressos no són determinants per si mateixos per qualificar el sentit propi i el valor de la vida humana.

Llibertat de consciència

Tota *persona humana* creada racional, té la *dignitat* i la *llibertat* dotades d'iniciativa sobre el domini dels seus actes que li ve de la creació a imatge i semblança de Déu. Amb la seva *llibertat*, l'obertura a la veritat i a la bellesa, el sentit del bé moral, amb l'aspiració a l'infinit i amb la veu de la seva *consciència* es pregunta sobre l'existència de Déu.

La paraula *consciència* ve del grec *syn-eídesis* i vol dir *amb coneixement*. És, per tant, una llei que l'home descobreix inscrita en el seu cor, que no s'ha donat a si mateix, que ha d'obeir i que el crida sempre a fer el bé i a evitar el mal. És la capacitat pròpia de les persones de reconèixer-se a si mateixes; de tenir coneixement dels seus pensaments, sentiments i actes, i també de la percepció de la pròpia existència i del seu entorn; implica un domini per part del propi individu sobre els seus sentits; jutja les opcions concretes aprovant les que són bones i denunciant les que són dolentes d'acord amb els seus *valors morals*.

L'home ha d'actuar d'acord amb la seva consciència i no pot ser obligat a actuar en contra la seva consciència; però cal tenir la consciència ben formada per tal que sigui recta i veraç.

En tot allò que diu i fa, l'home té el deure de seguir fidelment el que sap que és just i recte i per això ha d'obeir sempre el *judici cert de la seva*

consciència malgrat la vida, amb freqüència, ens impulsi a prescindir de tota reflexió, examen o interiorització. L'absència de *valors morals* implica que l'individu no se sentirà impel·lit a actuar d'una o altra manera.

L'home ha d'actuar *d'acord amb la seva consciència* i no pot ser obligat a actuar en *contra la seva consciència*. Però cal tenir la *consciència ben formada* per tal que sigui recta i veraç. La *formació de la consciència* és una tasca de tota la vida que garanteix la llibertat. Comença des que l'infant desperta al coneixement: ensenya la virtut; preserva de l'orgull, de l'egoisme, de la por i dels sentiments de culpabilitat o complaença.

La persona humana ha d'obeir sempre el judici cert de la seva *consciència ben formada* i sempre s'ha de tenir en compte que mai està permès fer el mal per obtenir un bé. Davant la necessitat d'una decisió, la *consciència* pot formular un judici recte, d'acord amb la raó i la llei de Déu o un judici erroni que se n'aparti. De vegades ens podem trobar enfrontats amb situacions que fan difícil el judici moral, però sempre s'haurà de discernir, amb prudència, la voluntat de Déu, interpretar les dades de l'experiència i escoltar els consells de persones enteses.

L'objector de consciència

La conquesta més significativa de l'ètica moderna pels sanitaris ha consistit a convertir pacients, metges, infermeres i farmacèutics en agents morals. I el més propi d'un agent moral és fer les coses a *consciència*, amb coneixement i llibertat, amb competència i deliberació.

En general, pacients i professionals sanitaris solen estar d'acord en el que convé fer per protegir i recuperar la salut. Però quan hi ha dissensions en alguns temes, si aquesta discrepància és negociable es pot arribar a una decisió que sigui acceptada per tots sense que ningú renunciï per *motius ètics* intangibles o *raons científiques* fonamentades.

L'objector no només es nega a ser un titella accionat pels que legislen o manen, sinó que proclama que l'ètica és el cor del seu treball.

D'altres vegades, quan hi ha en joc relacions d'autoritat, algú pot negar-se a executar una ordre o a seguir la conducta de la llei, perquè és injusta i sent una profunda *repugnància ètica*, que suposaria traïr i denigrar la pròpia *consciència* i la dignitat com a ésser moral. Aquesta dissidència fa l'*objector de consciència*.

Allò que caracteritza l'*objector de consciència* és el seu caràcter personal, pacífic, la seva fonamentació religiosa-moral i el testimoni contra conductes que, malgrat siguin socialment permeses, són tingudes per inadmissibles per

l'objector que simplement tracta d'eximir-se, pacíficament, de certes accions, sense que hagi de patir discriminacions o renunciar a drets.

L'objector no només es nega a ser un titella accionat pels que legislen o manen, sinó que proclama que l'ètica és el cor del seu treball. Està obligat a oferir una imatge social concordant amb la seva dignitat ètica. Mai n'abusarà, mai la instrumentalitzarà en avantatge propi, mai buscarà privilegis, però, malgrat saber que *neda contra corrent*, tampoc es resigna a ser víctima.

En la nostra societat permissiva, *l'objector* s'erigeix en defensor dels drets fonamentals enfront de les lleis tolerants de la *criminalitat controlada*. El sanitari *objector* és, tot i els insults d'intolerància i insolidaritat que rep, el genuí defensor del recte ordre polític-social, ja que defensa lleialment el *dret a la vida* consagrat per la *Constitució*. El seu testimoni impedeix la narcotització silenciosa i complaent de la consciència social.

No són gaires les accions a les quals els professionals de la salut han oposat *l'objecció de consciència* i que han reconegut, com a legítima, la legislació, la regulació professional o el simple costum. Una d'elles és la *Llei de l'eutanàsia*.

La seva imminent aprovació ha despertat recels en alguns Col·legis de Metges, que més enllà de discrepar sobre si en cal o no la regulació, tenen por de represàlies contra els que la practiquin, ja que, malgrat la *Llei* contempla el *dret a l'objecció de consciència*, i especifica que és una decisió individual, afegeix que es crearà un registre d'objectors:

s'haurà de manifestar anticipadament i per escrit i inscriure's en el registre d'objectors de consciència al qual podran accedir les administracions sanitàries per tal de facilitar la necessària informació a l'autoritat sanitària perquè aquesta pugui garantir una adequada gestió de la prestació d'ajuda per morir. El registre se sotmetrà al 'principi d'estricta confidencialitat' i amb la normativa de protecció de dades de caràcter personal.

Les lleis de tot Estat preveuen que els individus puguin actuar lliurement d'acord amb la seva *consciència* i cap Estat pot interferir en un àmbit tan íntim i personal de l'individu a l'hora d'exercir els seus drets. La *llibertat de consciència* també queda emparada per la *Constitució Espanyola*, però el món sanitari veu greus problemes en la creació d'aquest registre. Els Col·legis oficials de metges, odontòlegs i farmacèutics de Madrid han emès una

¿No seria més adient crear un registre de metges disposats a practicar l'eutanàsia que no pas al revés?

declaració conjunta en la que, entre d'altres coses es pregunten “si no seria més adient crear un registre de metges disposats a practicar l'eutanàsia”.

---

¹ Llicenciat en Filosofia i Lletres.

² Homer, *L'Odissea*, cant XI, vers 134.

³ Versió actualitzada del “Jurament Hipocràtic” coneguda com a “Declaració de Ginebra” de 1948. Revisió de Chicago, 2017.

⁴ Costa, J. Conferència (s.d.) *Morir dignament al segle XXI*.

⁵ Comité de Bioètica de España (2020, 9 d'octubre). *Informe sobre el final de la vida y la atención al proceso de morir, en el marco del debate sobre la regulación de la eutanasia: propuesta para la reflexión y la deliberación*.

⁶ Hernández, E., ex-fiscal general de l'Estat (2021, 15 de gener). La falta de garantías constitucionales en la Ley de Eutanasia. *ESdiario*.

⁷ Cfr. Congregació per a la Doctrina de la Fe (2020, 14 de juliol). *Carta 'Samaritanus bonus' sobre la cura de las personas en les fases crítiques y terminales de la vida*, V.1.

⁸ Anònim (2014, 22 de juliol). Eutanasia en Holanda: Estábamos equivocados. *Aceprensa*. <https://www.aceprensa.com/ciencia/eutanasia-en-holanda-estabamos-equivocados/>.

⁹ Aréchaga, I., Una muerte digna sin inyección letal, *El Sónar, Aceprensa*, 16 desembre 2020.

¹⁰ *Ibid.*

¹¹ Cfr. *Samaritanus bonus*, I.